

Магістр 2 року навчання
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ПРОБЛЕМНИМИ БАНКАМИ

Анотація. Доведено доцільність комплексної оцінки факторів, які впливають на проблемні банки в умовах мінливої ситуації на фінансовому ринку та в банківському секторі, конкуренції та внутрішнього впливу на діяльність банків. Розглянуто сутність поняття "проблемні банки". Визначено основні заходи щодо організації роботи НБУ з проблемними банками.

Аннотация. Доказана целесообразность комплексной оценки факторов, влияющих на проблемные банки в условиях изменяющейся ситуации на финансовом рынке и в банковском секторе, конкуренции и внутреннего воздействия на деятельность банков. Рассмотрена сущность понятия "проблемные банки". Определены основные мероприятия по организации работы НБУ с проблемными банками.

Annotation. A comprehensive assessment of factors affecting the troubled banks is proved to be expedient in the changing financial markets and the banking sector, competition and internal effects on the banks' activities. The essence of the concept of problem banks is considered. The main measures to improve the work of the National Bank of Ukraine with problem banks are studied.

Ключові слова: банківська діяльність, НБУ, проблемні банки, ліквідація, фінансова стійкість, банківський нагляд, капіталізація, реорганізація, санаційний банк.

У глобальному сенсі метою банківського нагляду є підтримка стабільності та надійності банківської системи, що дає змогу виконувати функції із забезпеченням економіки достатньою кількістю фінансових ресурсів.

Так, своєчасне виявлення, оцінка та ефективне управління проблемами банку є ключовими умовами успішного врегулювання криз та підвищення стійкості банківської системи.

Станом на 28.08.2013 р. у стані реорганізації (приєднання) знаходяться 2 банки, а в стані ліквідації 19 банків. Це значні цифри, але порівняно з 2011 роком вони зменшилися.

Дослідження в цьому напрямі проводили такі вітчизняні та зарубіжні фахівці: К. Щек, С. Вольф, О. Вовчак, І. Ковалишин та ін. Також питанням організації роботи НБУ з проблемними банками присвячено багато наукових праць таких вчених, як: А. Мороза, О. Васюренка, Е. Жарковської, Р. Набоки та ін. [1 – 4].

Однак у сучасній економічній літературі відсутнє чітке визначення поняття "проблемний банк" та взагалі відсутній механізм оцінювання фінансового стану проблемних банків.

У результаті проведених досліджень можна надати визначення поняттю "проблемний банк". Проблемний банк – це банк, який демонструє можливість чи вірогідність банкрутства. Банкрутство банку може зумовити одна з двох класичних причин: неплатоспроможність, що означає відсутність у банку достатньої кількості активів, щоб виконати свої зобов'язання та неліквідність, тобто банк не в змозі виконати свої зобов'язання перед вкладниками чи кредиторами.

Кількість банків, що знаходяться у стані ліквідації становить у 2011 р. – 21 банк, а в 2013 р. – 19 банків. Це означає, що існує позитивна тенденція щодо зменшення проблемних банків. З іншого боку кількість проблемних банків залишається значною, а це означає, що проблема існує. Таким чином, необхідно знайти шляхи ефективної роботи з проблемними банками. О т же, тема є актуальною і потребує подальшого розгляду.

Як показано на рисунку, при аналізі банку визначається належність банку до слабких, у разі належності визначається чи є він проблемним. Після цього визначається один із трьох типів проблемних банків: життєздатний, потенційно життєздатний та нежиттєздатний банк. Основними причинами отримання статусу проблемного банку є стратегічні помилки, а саме щодо позиціонування на ринку, мережі філій, організаційної структури, порушення нормативних вимог, а саме вкрай ризикова кредитна політика, відсутність прозорості у структурі власності банку та зовнішні фактори, а саме зміна ринкової ситуації, зовнішні обставини.

Проблемний банк – є проблеми з платоспроможністю, потребує допомоги з боку національної схеми захисту установ

Життєздатний банк. Потребує вливання капіталу:	Потенційно життєздатний банк. Має проблеми з платоспроможністю:	Нежиттєздатний банк. Має проблеми з платоспроможністю:
1) частка проблемних кредитів менше 5 % ; 2) капітал понад 80 % необхідного рівня; 3) зменшення обсягів депозитів понад 20% за рік; 4) чисті збитки у фінансовому році	1) частка проблемних кредитів від 5 до 8 % ; 2) капітал 20 – 80 % необхідного рівня; 3) зменшення обсягів депозитів від 20 до 40 % ; 4) чисті збитки протягом 2 років	1) частка проблемних кредитів від 8 % ; 2) капітал 20 % необхідного рівня; 3) неможливість виплатити депозити; 4) чисті збитки більше ніж 3 роки

Причини виникнення проблем

1. Стратегічні помилки.
2. Порухення нормативних вимог або шахрайство.
3. Зовнішні фактори

Рис. Види проблемних банків та їх характеристики

Проблемний характер діяльності банку, який потребує спеціальної уваги служби банківського нагляду, може визначатися на підставі оцінок. Для оцінки фінансового стану банку застосовуються комплексні методика рейтингової оцінки банків.

Однією з таких методик є система CAMEL'S, яка застосовується переважно за кордоном. Комплексна рейтингова оцінка банку за системою CAMEL'S визначається на підставі оцінки кожного компонента системи за результатами виїзного інспектування банку. Де С – достатність капіталу, А – якість активів, М – менеджмент, Е – надходження, L – ліквідність та S – чутливість до ринкових ризиків.

Найбільш відомою методикою рейтингової оцінки банків в Україні є методика Кромонава В. С. [5]. Вона базується на індексному методі. За цією методикою розраховується 6 коефіцієнтів (генеральний коефіцієнт, коефіцієнт миттєвої ліквідності, крос-коефіцієнт, коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт захищеності капіталу та коефіцієнт фондової капіталізації прибутку). Після цього розраховується коефіцієнт надійності, який базується на вказаних коефіцієнтах. Чим вище цей коефіцієнт, тим краще. Якщо вище 50 балів, то банк є достатньо надійним, якщо менше 20, то надійність банку є сумнівною.

Таким чином, результати дослідження показали, що у разі виявлення проблем у діяльності банків органи банківського нагляду можуть прийняти рішення про застосування таких заходів:

вимагати, щоб банк терміново збільшив розмір капіталу до рівня, який відповідає встановленим нормативам, і завдяки цьому забезпечив повний захист коштів вкладників;

передбачити реорганізацію. Отже, його вкладники стануть клієнтами більш стійкого банку, не зазнаючи при цьому втрат;

припинити діяльність банку і почати процедуру його ліквідації відповідно до чинного законодавства.

Здебільшого перший захід застосовують для життєздатних банків, який, як зазначено на рисунку, потребує вливання капіталу, другий захід для потенційно життєздатного, а до третього, нежиттєздатного, типу проблемних банків зазвичай застосовують третій захід – ліквідацію.

На стадії радикального втручання в діяльність проблемних банків вживаються такі заходи:

встановлення режиму фінансового оздоровлення;

припинення діяльності (відкликання ліцензії на здійснення банківських операцій);

ліквідація.

Банки, які знаходяться в стані реорганізації:

ПАТ "Унікредитбанк", який приєднується до ПАТ "Укрсоцбанк". Статус банку після реорганізації – припинення діяльності;

ПАТ "Фідокком банк", який приєднується до ПАТ "Фідобанк". Статус банку після реорганізації – філія банку правонаступника.

За результатами аналізу в роботі доведено, що лише 2 банки перебувають у стані реорганізації, інші проблемні банки перебувають у стані ліквідації, тобто вони є нежиттєздатними банками. Таким чином, вчасно виявлена та усунена "проблемність" банку не буде негативно впливати на стан розвитку всієї банківської системи і спричинити системні негаради. А тому вчасне виявлення проблемних банків у сучасній практиці банківського нагляду, наразі, набуває особливої актуальності.

Наук. керівн. Колодізев О. М.

Література: 1. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика / А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с. 2. Васюренко О. В. Банківський нагляд: підручник / О. В. Васюренко, О. М. Сидоренко. – К.: Знання, 2011. – 502 с. 3. Жарковская Е. П. Банковское дело / Е. П. Жарковская // Омега-Л. – 2006. – 452 с. 4. Набок Р. Аспекти, що можуть призвести до виникнення проблемного банку / Р. Набок // Вісн. Нац. банку України. – 2007. – № 8. – С. 46–50. 5. Еркес О. С. Критерії визначення проблемного банку / О. С. Еркес // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми, 2011. – Вип. 31. – С. 71–79. 6. Бажанов О. С. Особливості методів управління проблемною заборгованістю банків / О. С. Бажанов // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2012. – № 5. 7. Барановський О. Проблемні банки: виявлення і ліквідація / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2009. – № 11. – С. 18–31. 8. Заруцька О. П. Динамічне моделювання фінансового стану банків у системі банківського нагляду / О. П. Заруцька // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2013. 9. Коваленко В. В. Управління проблемними банками в системі забезпечення фінансової стійкості банківської системи [Електронний ресурс] / В. В. Коваленко. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/>. 10. Санацийний банк – "Бридж-банк" як механізм роботи з нежиттєздатними банками: монографія / В. І. Міщенко, В. В. Крилова, М. В. Ніконова та ін.; Центр наукових досліджень Національного банку України. – К.: УБС НБУ, 2011. – 119 с. 11. Степаненко А. І. Банківський нагляд в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / А. І. Степаненко // Банківська справа. – 2008. – № 5. – С. 29–34. 12. Фурсова В. А. Теоретичні аспекти роботи з проблемними банками в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] / В. А. Фурсова, Н. О. Кібіткіна. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2012_05_25/10_fursova.php. 13. Офіційний сайт Національного Банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. 14. Перелік банків України, які знаходяться на ліквідації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75473&cat_id=40259. 15. Перелік банків, які перебувають у стадії реорганізації у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59430&cat_id=40270.

